

Konkursförfarandet (Ds 2019:31)
(Ju2019/04217/L2)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

1 Övergripande om promemorian

Den rubricerade promemorian innehåller ett stort antal förslag till moderniseringar och förenklingar av den formella konkurshandlingen enligt 1987 års konkurslag. Det övergripande syftet är att göra förfarandet mer effektivt och ändamålsenligt, vilket ska uppnås genom i första hand ändringar i ansvarsfördelningen mellan förfarandets tre huvudaktörer konkursförvaltaren (i fortsättningen ”förvaltaren”), Tillsynsmyndigheten i konkurser (i fortsättningen ”TSM”) och domstolen. Det innebär att en rad uppgifter som i dag ligger på domstolen flyttas över till förvaltaren och framför allt TSM, att regler som medför dubbelarbete och onödigt krångel tas bort, att något förlöpande konkursärende inte längre ska vara anhängigt hos domstolen och att domstolens roll renodlas.

Fakultetsnämnden (i fortsättningen ”vi”) ställer sig bakom den allmänna inriktningen att effektivisera förfarandet. Vi ställer oss också bakom flertalet av de analyser och lagförslag som läggs fram i promemorian. På några punkter, som utvecklas i det följande, vill vi dock sätta frågetecken, ge kompletterande synpunkter och anmäla avvikande uppfattning som medskick till den fortsatta beredningen av förslagen.

2 Tillsynsmyndighetens kompetens – ett frågetecken att beakta

Förslagen innefattar alltså att ett antal uppgifter som för närvarande ligger på domstolen flyttas över till TSM. Detta innebär i huvudsak att TSM, utöver sina nuvarande uppgifter, ska

- besluta om anstånd för förvaltaren med att ge in förvaltarberättelsen,
- förordna och entlediga granskningsman,

- förordna och entlediga tillsynsman över ackord,
- hålla bevakningar och efterbevakningar tillgängliga för granskning,
- motta anmärkningar mot bevakningar och efterbevakningar,
- besluta om avslutning av konkurs genom avskrivning, nedläggning och fastställelse av utdelningsförslag,
- besluta om arvode och kostnadsersättning till förvaltaren och tillsynsman över ackord, och
- hålla förvaltarens slutredovisning tillgänglig för granskning.

Härutöver uppgraderas TSM:s inflytande genom att förvaltaren ska höra TSM inte bara i ”viktigare” utan även ”annars svårbedömda frågor”.

Flera av TSM:s föreslagna nya uppgifter och befogenheter, särskilt rätten att (i första instans) bestämma förvaltararvodet, fastställa utdelningsförslaget och den vidgande rätten till samråd, aktualiserar frågan om TSM har eller kan förväntas få den kompetens och de insikter som krävs för att i verkligheten kunna bidra till att effektivisera förfarandet, eller om reformen i denna del bara kommer att utmyнна i kostnadsbesparingar för Domstolsverket.

Frågan om TSM:s kompetens tas upp på flera ställen i promemorian:

I de allmänna övervägandena påpekas att en förutsättning för att flytta arbetsuppgifter från domstolarna är att de aktörer som övertar uppgifterna har kompetens och förmåga att hantera dessa (s. 137) och att TSM har en väl fungerande organisation för ärendehantering, lång erfarenhet av insolvenshandläggning, god insyn i konkursförvaltning och ett stort kunnande på det konkursrättsliga området (s. 139). Efter att ha konstaterat att TSM har goda förutsättningar att agera oberoende och redan i dag fattar vissa beslut i förfarandet, blir den sammanfattande bedömningen att ”det finns förutsättningar att ge tillsynsmyndigheten ett utvidgat ansvar i konkursförfarandet” (s. 140).

Vad gäller beslut om förvaltararvode framhålls TSM:s erfarenhet av konkursrättsliga frågor och vana att (i sin höranderoll) bedöma arvodesfrågor som grund för promemorians bedömning att TSM har den kompetens och erfarenhet som krävs för att göra korrekta ställningstaganden (s. 284 f och 289). Det sägs också att TSM har god insyn i den aktuella konkursen och ”kunskap om vad det i olika situationer innebär att bedriva konkursförvaltning” (s. 291).

Samtidigt betonar promemorian vikten av att Kronofogdemyndigheten säkerställer att TSM:s personal har den utbildning, sakkunskap och erfarenhet som de utvidgade uppgifterna kräver, så att tillsynen och beslutsfattandet kan motsvara högt ställda krav på kvaliteten och förtroende hos parter och allmänhet (s. 349). Det påpekas särskilt att ett

viktigt syfte med konkurstillsynen bör vara att skapa förtroende för konkursinstitutet (s. 354).

I anslutning till den vidgade höranderegeln som föreslås poängteras vikten av dialog mellan förvaltaren och TSM. Det lyfts också fram att ett grundläggande syfte med regeln är att TSM ”med sin erfarenhet, kompetens och överblick ska ge konkursförvaltaren råd och stöd i dennes beslutsfattande” och att denna rådgivande roll nu blir ännu viktigare (s. 358 f).

För vår del känner vi inte igen oss i dessa beskrivningar och bedömningar av TSM:s sakkunskap, insikter och erfarenhet av de inte sällan komplexa och brådskande frågor som förvaltaren har att hantera inom ramen för uppdraget. Även om bilden varierar något i olika delar av landet, ger drygt trettio års erfarenhet av kontakter med förvaltare och andra insolvenspraktiker snarare vid handen att TSM:s företrädare ofta saknar insikt och förståelse för den kommersiella kontext som förvaltaren verkar i. TSM:s insatser präglas många gånger av överdriven formalism, ett stelbent myndighetsperspektiv, en rädsla för att sätta ned foten i svårare frågor och en oförmåga att fylla en roll som kvalificerad samtalspart och rådgivare till förvaltaren. Förvaltarnas förtroende för TSM är följaktligen lågt på många håll.

Orsakerna till dessa sakernas tillstånd är flera. Huvudmannskapet för och organisationen av konkurstillsynen har under många år kritiserats och i olika sammanhang föreslagits ändrade, men utan framgång. Rekryteringen av tillräckligt kvalificerad personal till TSM har av dessa (och säkert också andra) skäl länge varit ett problem. Inget av det som sägs eller föreslås i promemorian är ägnat att åtgärda dessa förhållanden, vilka också framstår som svåra att komma till rätta med utan en genomgripande reformering av konkurstillsynen.

Det sagda talar med styrka för att åtminstone de mest centrala uppgifter som i promemorian föreslås överförda till TSM bör ligga kvar hos domstolen. Det gäller framför allt *fastställelse av utdelningsförslag* (oavsett om invändning görs) och *bestämmande av arvode och kostnadsersättning till förvaltaren*.¹ Ytterst kräver förtroendet för konkursinstitutet att dessa kärnfrågor, i likhet med frågorna om konkursens inledande och förordnande/entledigande av förvaltare, beslutas av domstol och inte av en administrativ myndighet vars sakkunskap och förtroende på goda grunder är ifrågasatta.

¹ Även den utvidgade plikten för förvaltaren att höra TSM i svårbedömda frågor kan på samma grunder sättas ifråga, men det är i sammanhanget av mindre vikt, vilket (i än högre grad) också kan sägas om föreslagna ändringar i reglerna om ackord i konkurs, som är i det närmaste obsoleta.

3 Koncentration av konkursärenden och konkursmål – några kompletterande synpunkter

I promemorian föreslås att handläggningen av *konkursärenden* i landets domstolar koncentreras till, som utgångspunkt, en tingsrätt i varje län.

Vi anser att detta förslag har mycket goda skäl för sig. Den förordade utgångspunkten innebär en minskning av antalet tingsrätter som hanterar konkursärenden från 48 till 21, lämpligen varje läns residensstad. Detta bör förbättra förutsättningarna för att de domare som arbetar med konkursärenden får och därefter kan vidmakthålla godtagbar kompetens och erfarenhet i konkursrättsliga frågor.

Samtidigt bör påpekas att den föreslagna koncentrationen inte alls kan anses tillräcklig i fråga om *rekonstruktionsärenden*. Som tidigare utvecklats i bland annat våra yttranden över Entreprenörsskapsutredningens betänkande och kommissionens förslag till insolvensdirektiv, bör antalet tingsrätter som hanterar dessa ärenden minska i betydligt högre grad. Särskilt de utökade och mer kvalificerade uppgifter för domstolen som kan förutses som en följd av 2019 års insolvensdirektivs regler om förebyggande rekonstruktion (art. 4–18), kräver enligt vår bedömning att rekonstruktionsärendena koncentreras till sex eller högst sju tingsrätter.

Vi är naturligtvis medvetna om att frågan om den framtida hanteringen av rekonstruktionsärendena inte ingår i det här aktuella lagstiftningsärendet, men däremot omfattas av de frågor som den sittande Rekonstruktionsutredningen får och bör överväga om det krävs för att uppnå effektiva och ändamålsenliga rekonstruktionsregler (se dir. 2019:60 s. 4). Därmed finns anledning att påpeka att de ställningstaganden som i förevarande ärende görs vad gäller konkursärendena inte bör vara prejudicerande för kommande bedömningar såvitt gäller rekonstruktionsärendena.

I promemorian förordas vidare att den föreslagna koncentrationen av domstolsprövningen också bör omfatta sådana konkursanknutna tvistemål och (vissa) brottmål, s.k. *konkursmål*, som uttryckligen regleras i konkurslagen. Eftersom det i dag endast är återvinningsmålen som ska eller får väckas vid ett annat forum än konkursdomstolen, omfattar promemorians lagförslag dock bara dessa.

Vi välkomnar att de inte sällan komplicerade återvinningsmålen omfattas av den föreslagna koncentrationen av domstolsprövningen. Vi utgår också från att tvister kopplade till nya i konkurslagen reglerade rättsinstitut som

utgångspunkt också kommer att omfattas av koncentrationen. Som ett utflöde av Rekonstruktionsutredningens pågående arbete torde detta i närtid kunna förutses främst med avseende på nya bestämmelser om dels företagsledares skyldigheter och ansvar vid insolvens eller sannolikhet för insolvens, dels hanteringen av gäldenärens avtal under konkurs.²

Håller vi oss till befintliga institut talar starka funktionella skäl för att framför allt konkursboets talan om återbäring och bristtäckning avseende olaglig värdeöverföring enligt i 17 kap. 6 och 7 §§ aktiebolagslagen, liksom konkursboets talan om ersättning för bolagsskada enligt 29 kap. 1–3 och 14 §§ aktiebolagslagen, alltid bör kunna väckas vid den tingsrätt som har beslutat om bolagets konkurs på motsvarande sätt som föreslås för talan om återvinning.³

4 Kungörelsesystemet – bör nu ersättas av insolvensregistret

Mot bakgrund av det svenska insolvensregister som sedan juni 2019 förs av Bolagsverket, väcks i promemorian frågan om bruket av kungörelser ska avskaffas efter färsk finsk förebild. Svaret blir (s. 420):

”Ordningen med sammankopplade nationella insolvensregister är fortfarande under uppbyggnad och det bedöms redan av den anledningen inte nu finnas skäl att ta steget och överge kungörelseförfarandet i konkurs. Det kan dock finnas anledning att senare återkomma i frågan.”⁴

Särskilt i ljuset av att de lagändringar som läggs fram i promemorian inte föreslås träda i kraft förrän den 1 januari 2022 framstår denna avvisande motiveringen som märklig. Intrycket förstärks av promemorians föreslagna halvmesyr att kungörelserna i konkurs och företagsrekonstruktion som huvudregel ska publiceras i enbart Post- och Inrikes Tidningar på Bolagsverkets webbplats. Om förslaget genomförs kommer samma uppgifter därmed att av Bolagsverket både registreras i insolvensregistret och införas i Post- och Inrikes Tidningar på Bolagsverkets webbplats. Endast den senare införingen kommer dock att ha rättsverkan, bland annat inom ramen för det godtrosskydd för gäldenärens motparter som regleras i 3 kap. 2 § konkurslagen.

² Jfr bland annat Nordic-Baltic Recommendations on Insolvency Law. Final version 2016, Chapter II resp. Chapter IV och Rekonstruktionsutredningens direktiv 2019:60 s. 12 f.

³ I ljuset av att motsvarande typer av talan kan föras enligt 12 kap. 7 och 8 §§ resp. 21 kap. 1–3 och 13 §§ lagen om ekonomiska föreningar, bör detsamma gälla även för dem.

⁴ Såvitt gäller kungörelser och underrättelser i företagsrekonstruktion nämns inte ens frågan (s. 431 f).

UPPSALA
UNIVERSITET

REMISSYTTRANDE

6 (6)

2020-04-22

JURFAK 2020/1

För vår del har vi svårt att se några bärande skäl för inte utmönstra kungörelsesystemet till förmån för insolvensregistret och knyta alla relevanta rättsverkningar till det senare från och med den 1 januari 2022. Fram till dess kan nuvarande kungörelseregler stå kvar.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor emeritus Mikael Möller. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Mattias Dahlberg.

Mattias Dahlberg

Mattias Dahlberg

GODKÄND

Av Mattias Dahlberg kl. 15:11, 2020-04-23